

Отримано
04.01.2024р
Табора
спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.053
з.п.и, проф.
Сергєєв О.П.

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.053
у Київському столичному університеті імені
Бориса Грінченка
доктору психологічних наук, професору,
завідувачу кафедри психології особистості та
соціальних практик
Факультету психології, соціальної роботи та
спеціальної освіти
Сергєєнковій Оксані Павлівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Чаусовій Тетяни Володимирівни

кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри психології та
особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та
психології Державного заклад вищої освіти «Університет менеджменту
освіти» Національної академії педагогічних наук України
про дисертацію

Лигомини Тетяни Анатоліївни

**«Соціально-психологічні чинники формування професійного іміджу
практичного психолога закладу освіти»**
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Актуальність дослідження обумовлена істотними змінами у професійній ролі, підвищенні рівня вимог і відповідальності практичного психолога закладу освіти й одночасно низьким рівнем обізнаності аудиторії іміджу щодо особливостей професійної діяльності практичного психолога, його функцій, етичних правил і принципів роботи. В умовах збройної російської агресії перед практичними психологами закладів освіти постали нові, раніше не вирішуванні питання, а саме бути ключовою фігурою у забезпеченні психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу.

У наукових розвідках досліджувалися питання механізмів і принципів формування іміджу політиків, державних службовців, особливості формування іміджу педагогів та викладачів, сутність та складові професійного

іміджу практичних психологів закладів освіти у розрізі соціально-психологічних чинників формування (мотивація та мотиви психологів зі створення власного професійного іміджу; розбіжності між складовими «Я-концепції» психолога; рівень сформованості власної професійної ідентичності; обізнаність щодо закономірностей створення та функціонування іміджу; володіння навичками та стратегіями поведінки щодо формування власного професійного іміджу; уявлення та соціальні стереотипи щодо образу ідеального психолога у суспільстві; габітус; знання групових норм, цінностей, традицій професійної групи практичних психологів; образ психолога у медіапросторі), раніше не виступали предметом спеціального аналізу. Соціально-психологічна значущість, недостатнє експериментальне вивчення, відкритість для української психологічної науки до проблеми формування професійного іміджу практичного психолога освітнього закладу обумовили актуальність дисертаційного дослідження.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Узагальнення наукових положень, які виносяться на захист дозволяє визначити нові, отримані дисертанткою результати, що полягають у обґрунтуванні та емпіричному дослідженні соціально-психологічних чинників формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти.

Безперечно новизною роботи є, вперше проведено системне дослідження та визначено поняття професійного іміджу практичного психолога закладу освіти як певний символічний, емоційно забарвлений образ психолога як фахівця, професіонала своєї справи, що формується у свідомості суб'єктів сприйняття під впливом його професійно-особистісних якостей та сприяє розвитку його професійної діяльності. Автором розроблено структуру професійного іміджу практичного психолога, до якої включено такі компоненти: особистісний; професійний; іміджевий; соціальний та рефлексивний.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Результати дисертації є суттєвим внеском у дослідження професійного іміджу практичних психологів закладів освіти як соціально-психологічного феномену та розробку нових положень щодо формування професійного іміджу практичних психологів. *Практичне значення* одержаних результатів дослідження полягає у розробці та апробації системи підходів до формування професійного іміджу практичних психологів закладів освіти, яка представлена у вигляді тренінгової програми «Формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти» та серії просвітницьких вебінар для педагогічних представників та батьків учнів/вихованців, що можуть бути

використані у процесі професійної підготовки майбутніх психологів в рамках викладання дисципліни «Іміджологія» і як окремий розділ в дисципліні «Вступ до спеціальності».

Апробований у дослідженні методичний інструментарій створює засади для формування (оптимізації) професійного іміджу майбутніх практичних психологів та мотивації до постійного саморозвитку та самовдосконалення названих фахівців. Цілком вірно підкреслює автор, що матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, а також під час розробки відповідної навчально-методичної літератури, написання наукових досліджень з означеної проблематики.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Тетяни Анатоліївни Лигомини демонструє новий підхід до формування професійного іміджу практичних психологів закладів освіти, а також є достатньо інноваційним дослідженням означеної наукової проблеми. Авторкою чітко обґрунтовані основні наукові положення і методологічні позиції дослідження, визначені об'єкт, предмет, мета та завдання, що вирішуються на кожному етапі дослідження. Методи дослідження відповідають поставленим завданням та критеріям валідності і надійності. Загалом, слід відмітити, що Т.А. Лигомина своєю роботою показала високий рівень кваліфікації, вміння на теоретичному та практичному рівні виконувати поставлені завдання.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Теоретичні положення, методичні розробки та практичні результати дисертаційного дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота містить наукові положення, які є новими та характеризуються практичною спрямованістю.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації автора викладено у 13 наукових працях, зокрема: 4 статті у виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 9 публікацій у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Результати наукового дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто, вони повною мірою відображені в опублікованих працях. За кількістю публікацій, рівнем наукових видань, в яких вони були

представлені, повнотою викладення положень дисертаційного дослідження відповідні вимоги витримані.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 283 сторінки. Основний зміст викладено на 176 сторінках, список використаних джерел містить 211 найменувань.

У першому розділі «Теоретичні основи проблеми іміджу та професійної діяльності практичного психолога закладу освіти» розкрито підходи до понять «професійна діяльність», «імідж», «образ», «соціальні уявлення», «професійний імідж», наведено авторське визначення поняття «професійний імідж практичного психолога», визначено соціально-психологічного чинники формування професійного іміджу практичних психологів закладів освіти (мотивація до формування професійного іміджу; розбіжності між складовими «Я-концепції»; рівень сформованості професійної ідентичності; обізнаність у сфері іміджу; володіння навичками та стратегіями формування професійного іміджу; уявлення та соціальні стереотипи щодо образу ідеального психолога у суспільстві; габітус; знання норм і правил професійної групи; образ психолога у медіапросторі), охарактеризовано критерії готовності психологів до формування професійного іміджу та розроблено і обґрунтовано теоретичну модель формування професійного іміджу практичного психолога.

У другому розділі подано розлогий опис етапів дослідницько-експериментальної роботи здобувачки, відповідно до мети та завдань дослідження; охарактеризовано дослідницьку вибірку; викладено призначення діагностичних методик, застосованих на констатувальному етапі; проаналізовано результати самоаналізу чинників формування власного професійного іміджу практичними психологами та особливості сприйняття професійного іміджу практичного психолога у свідомості реципієнтів іміджу. Виклад результатів реалізації констатувального етапу експерименту вдало поєднує статистичні дані, проілюстровані таблицями та рисунками, а також їхню якісну інтерпретацію із застосуванням факторного та кореляційного аналізу.

У третьому розділі дисертації, присвяченому викладу прикладних аспектів формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти, дисертанткою проаналізовано ряд сучасних технологій формування та оптимізації професійного іміджу практичного психолога закладу освіти; описано зміст авторської системи формувальних впливів, яка складається авторської тренінгової програми «Формування професійного іміджу

практичного психолога закладу освіти» та просвітницьких вебінарів для педагогічних представників та батьків, та специфіку її реалізації; проаналізовано результати апробації системи формувальних впливів та перевірки її ефективності, яка підтверджена застосуванням методів математичної статистики.

Висновки до розділів і загальні висновки загалом відповідають змісту роботи та доводять дієвість виконання завдань дослідження. Додатки до роботи містять таблиці із результатами статистичного аналізу експериментальних даних, а також довідки про впровадження результатів дослідження, які підкреслюють широкий спектр розповсюдження наукових здобутків дисертантки.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Висловлені в дисертації ідеї, положення та висновки є самостійними, оригінальними і добре продуманими. Аналіз тексту дисертації дозволяє констатувати дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності у повному обсязі.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Позитивно оцінюючи матеріал поданий у підрозділі 1.3 дисертаційного дослідження щодо механізмів та чинників формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти зазначмо, що авторці дослідження вартувало б частину матеріалу, що стосується саме механізмів формування подати більш структуровано у підрозділі, а основні напрацювання щодо соціально-психологічної природи формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти, отримані в результаті аналізу українських та зарубіжних учених, запропонувати у вигляді таблиці.

2. Подекуди в тексті надміру розлого трактуються первинні дані, наприклад, об'ємна за змістом таблиця супроводжується низкою графічних рисунків, що унаочнюють окремі фрагменти розміщених у ній показників. Вважаємо недоцільним одночасне використання табличного і графічного представлення даних, що виглядає зайвим дублюванням інформації.

3. Вважаємо, що дисертаційне дослідження носило б більш довершений характер, якби Тетяна Анатоліївна знайшла можливість детальніше описати заходи, які були проведені з педагогічними працівниками та батьками учнів та вихованців дошкільних закладів на формувальному етапі дослідження.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

Дисертація Тетяни Анатоліївни Лигомини на тему «Соціально-психологічні чинники формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти» є завершеною науковою працею, у якій авторкою отримано нові науково обґрунтовані результати. Дисертація відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України № 115/30023 від 03.02.2017 р., а її авторка Тетяна Анатоліївна Лигомина заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

та особистісного розвитку

Навчально-наукового інституту менеджменту

та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Національної академії

педагогічних наук України

Тетяна ЧАУСОВА

